

Rapport

Wat maakt werk werkbaar voor zelfstandige ondernemers?

Onderzoek naar determinanten van werkbaar werk voor zelfstandige ondernemers op basis van de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor 2007-2016

Brussel,

Ria Bourdeaud'hui , Stephan Vanderhaeghe, Frank Janssens

Dit rapport verstrekt informatie uit de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor voor werknemers en zelfstandige ondernemers. Bekijk alle resultaten op www.werkbaarwerk.be

Bij gebruik van gegevens en informatie uit dit rapport wordt een correcte bronvermelding op prijs gesteld.

Inhoud

Inhoud	3
Samenvatting	4
Inleiding	5
1 Methodologie	6
1.1 Stap 1: verschillen tussen deelgroepen	7
1.2 Stap 2: kenmerken van de arbeidssituatie	9
1.3 Stap 3: risicoprofiel van de zelfstandige ondernemer	11
2 Psychische vermoeidheid	13
2.1 Verschillen tussen deelgroepen	13
2.2 Kenmerken van de arbeidssituatie	14
2.3 Risicoprofiel 'psychische vermoeidheid'	16
3 Welbevinden in het werk	18
3.1 Verschillen tussen deelgroepen	18
3.2 Kenmerken van de arbeidssituatie	20
4 Leermogelijkheden	23
4.1 Verschillen tussen deelgroepen	24
4.2 Kenmerken van de arbeidssituatie	26
5 Werk-privébalans	28
5.1 Verschillen tussen deelgroepen	29
5.2 Kenmerken van de arbeidssituatie	31
5.3 Risicoprofiel 'werk-privébalans'	33
Referentielijst	35
Lijst met figuren en tabellen	36

Samenvatting

In dit rapport wordt onderzocht in welke mate de werkbaarheidsknelpunten samenhangen met de arbeidssituatie van zelfstandige ondernemers. Er zijn in de Vlaamse werkbaarheidsmonitor voor zelfstandige ondernemers vier werkbaarheidsknelpunten gedefinieerd: psychische vermoeidheid, problemen met welbevinden in het werk, problematische leermogelijkheden en onevenwicht in de werk-privécombinatie. Vijf kenmerken van de arbeidssituatie werden als werkbaarheidsrisico onderzocht: werkdruk, emotionele belasting, taakvariatie, fysieke arbeidsomstandigheden en gewerkte uren. De analyse gebeurt onder controle van de relevante achtergrondkenmerken (geslacht, leeftijd, gezinssituatie, sector, opleidingsniveau, ondernemingsomvang, anciënniteit, toekomstig niveau activiteit) en met behulp van de techniek van logistische regressie. Deze werkwijze laat toe het zuivere risico-effect van een specifiek kenmerk van de arbeidssituatie in te schatten.

36,2% van de zelfstandige ondernemers worden geconfronteerd met **psychische vermoeidheidsproblemen**. Uit de analyse blijkt dat de vijf onderzochte werkbaarheidsrisico's de kans op problematische psychische vermoeidheid verhogen, maar dat werkdruk het meest ernstige risico vormt. Bij zelfstandige ondernemers die onder hoge werkdruk presteren is de kansverhouding 'problematisch/niet-problematisch' voor psychische vermoeidheid meer dan drie keer deze van de zelfstandige ondernemers die niet onder hoge werkdruk presteren. Ook emotionele belasting vormt een belangrijk risico voor psychische vermoeidheid. De kansverhouding van zelfstandige ondernemers die emotioneel belastend werk hebben is ongeveer twee keer deze van de zelfstandige ondernemers die geen emotioneel belastend werk hebben.

9,3% van de zelfstandige ondernemers behoort op het vlak van **welbevinden in het werk** tot de problematische categorie. Onvoldoende taakvariatie vormt hiervoor het belangrijkste werkbaarheidsrisico. Bij zelfstandige ondernemers die onvoldoende gevarieerde taken hebben is de kansverhouding 'problematisch/niet-problematisch' voor het welbevinden bijna vijf keer deze van zelfstandige ondernemers die voldoende gevarieerde taken hebben. Ook hoge werkdruk verhoogt het risico op welbevinden in het werk. De kansverhouding van zelfstandige ondernemers met een hoge werkdruk is meer dan twee keer deze van de zelfstandige ondernemers voor wie de werkdruk acceptabel is. Dit is ook zo voor emotioneel belastend werk.

3,5% van de zelfstandige ondernemers heeft werk dat op het vlak van de **leermogelijkheden** problematisch is. Van de vijf onderzochte werkbaarheidsrisico's vormt enkel onvoldoende taakvariatie een risico voor problemen met leermogelijkheden. Bij zelfstandige ondernemers in arbeidssituaties met onvoldoende taakvariatie is de kansverhouding 'problematisch/niet-problematisch' voor leermogelijkheden meer dan 10 keer deze van collega's in arbeidssituaties met voldoende taakvariatie.

33% van de zelfstandige ondernemers ondervindt een onevenwicht in de **werk-privécombinatie**. Hoge werkdruk vormt het belangrijkste risico voor dit onevenwicht (kansverhouding van meer dan drie) maar ook lange werkweken en emotionele belasting dragen hiertoe sterk bij (kansverhouding van meer dan twee).

Inleiding

In dit rapport wordt voor de zelfstandige ondernemers onderzocht in welke mate hun werkbaarheidsknelpunten samenhangen met risico's in hun arbeidssituatie.

De analyse maakt gebruik van de gegevens van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor. De onderzoekspopulatie voor deze monitor voor zelfstandige ondernemers wordt als volgt afgebakend: zelfstandigen in hoofdberoep in de leeftijdsgroep 18-69 jaar met woonplaats in het Vlaamse Gewest, die in de vier weken voorafgaand aan de bevraging effectief arbeidsprestaties als zelfstandige ondernemer hebben geleverd. De gegevensverzameling voor de WBM-ZO gebeurt op basis van een schriftelijke bevraging van een representatief staal van zelfstandige ondernemers. De gegevensverzameling gebeurt driejaarlijks sinds 2007. Er zijn reeds vier metingen uitgevoerd.

In de WBM-ZO zijn vier werkbaarheidsknelpunten gedefinieerd. Het gaat over het aandeel zelfstandige ondernemers dat op het vlak van psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en/of werk-privébalans tot de problematische groep behoort. In 2016 bedraagt dit aandeel:

- 36,2% voor psychische vermoeidheid
- 9,3% voor welbevinden in het werk
- 3,5% voor leermogelijkheden
- 33,0% voor werk-privébalans

Voorliggend rapport gaat verder dan de beschrijvende (bivariate) analyse die gepubliceerd is in het rapport 'Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2016- zelfstandige ondernemers' (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2016b). Er wordt aan de hand van multivariate techniek gezocht naar de samenhang tussen de vier werkbaarheidsknelpunten en de kenmerken van de arbeidssituatie. Er zijn vijf kenmerken van de arbeidssituatie opgenomen in de analyse: werkdruk, emotionele belasting, taakvariatie, fysieke arbeidsomstandigheden en gewerkte uren. Het onderzoek geeft een antwoord op de vraag: 'in welke mate vormen de kenmerken van de arbeidssituatie een risico voor een bepaald werkbaarheidsknelpunt'. Hierbij is rekening gehouden met een aantal achtergrondkenmerken (geslacht, leeftijd, sector,...) teneinde het 'zuivere' risico-effect van de kenmerken van de arbeidssituatie op de werkbaarheidsknelpunten te kunnen vatten.

Het rapport bestaat uit vijf delen. Het eerste deel beschrijft de methodologie. Delen twee tot vijf zijn thematisch gerubriceerd naar de vier werkbaarheidsknelpunten.

De methodologie en een beschrijvende data-analyse van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers zijn neergeschreven in verschillende publicaties, beschikbaar op de website www.werkbaarwerk.be.

1 Methodologie

Werkbaarheid wordt in de Vlaamse werkbaarheidsmonitor geoperationaliseerd aan de hand van vier centrale indicatoren: psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privébalans.

Tabel 1: Overzicht werkbaarheidsindicatoren

werkbaarheidsindicatoren	omschrijving
psychische vermoeidheid	de mate waarin de door psychosociale arbeidsbelasting opgebouwde (mentale) vermoeidheid recuperabel is dan wel leidt tot spanningsklachten en verminderd functioneren werkbaarheidsknelpunt: problematische psychische vermoeidheid
welbevinden in het werk	de mate waarin zelfstandige ondernemers door de aard van de job(inhoud) werkbetrokken zijn/blijven dan wel gedemotiveerd raken werkbaarheidsknelpunt: problemen met welbevinden in het werk
leermogelijkheden	de mate waarin zelfstandige ondernemers door formele opleidingskansen en de dagdagelijkse ervaring op de werkplek hun competenties al dan niet op peil kunnen houden en verder ontwikkelen i.f.v. hun inzetbaarheid op langere termijn werkbaarheidsknelpunt: leermogelijkheden problematisch
werk-privébalans	de mate waarin de taakeisen in de werksituatie al dan niet belemmerende effecten hebben op de handelingsmogelijkheden in de 'thuis'situatie werkbaarheidsknelpunt: onevenwicht in de werk-privécombinatie

Bij het rapporteren van de onderzoeksgegevens is zowel voor de werkbaarheidsindicatoren als voor de kenmerken van de arbeidssituatie (risico-indicatoren) gebruik gemaakt van kengetallen. Kengetallen geven de omvang van de probleemgroep weer (hoeveel procent van de zelfstandige ondernemers bevindt zich in een problematische situatie) en zijn gebaseerd op vooraf gespecificeerde grenswaarden (cut-offs). De techniek voor het vastleggen van deze grenswaarden is specifiek voor elk van de indicatoren en wordt uitgebreid beschreven in de nota methodologie (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2016a) Bij een problematische situatie spreken we in het geval van een werkbaarheidsindicator over een werkbaarheidsknelpunt en in het geval van een kenmerk van de arbeidssituatie over een werkbaarheidsrisico.

Voor elk van de vier werkbaarheidsknelpunten wordt met behulp van de techniek van de logistische regressie onderzocht welke kenmerken van de arbeidssituatie (werkdruk, emotionele belasting, taakvariatie, fysieke arbeidsomstandigheden, gewerkte uren) een rol spelen. Hierbij is rekening gehouden met een aantal achtergrondkenmerken (geslacht, leeftijd, sector,...) teneinde het 'zuivere' effect van de kenmerken van de arbeidssituatie op de werkbaarheidsknelpunten te kunnen vatten.

Doordat de afhankelijke variabele dichotoom is (aandeel 'niet-problematisch' versus aandeel 'problematisch') kunnen we voor de analyses gebruik maken van de techniek van logistische regressie. Het interessante bij deze analyse is dat zij odds ratio's weergeeft die ons toelaten het belang van onafhankelijke variabelen op een eenvoudige manier te interpreteren.

Een odds is een kansverhouding ‘problematisch/niet-problematisch’ van een bepaalde deelpopulatie. Een odds ratio is een verhouding van twee odds die elk de kansverhouding ‘problematisch/ niet-problematisch’ weergeven. Deze techniek laat bijvoorbeeld toe om, onder controle van alle andere variabelen, de kansverhouding van vrouwen met die van mannen (referentie) te vergelijken. Is de odds ratio significant groter dan 1, dan is er een grotere kansverhouding (meer risico) voor vrouwen dan voor mannen. Is de odds ratio significant kleiner dan 1, dan is er een kleinere kansverhouding (minder risico) voor vrouwen dan voor mannen. Verschilt de odds ratio niet significant van 1, dan verschilt de kansverhouding van mannen en van vrouwen niet van elkaar.

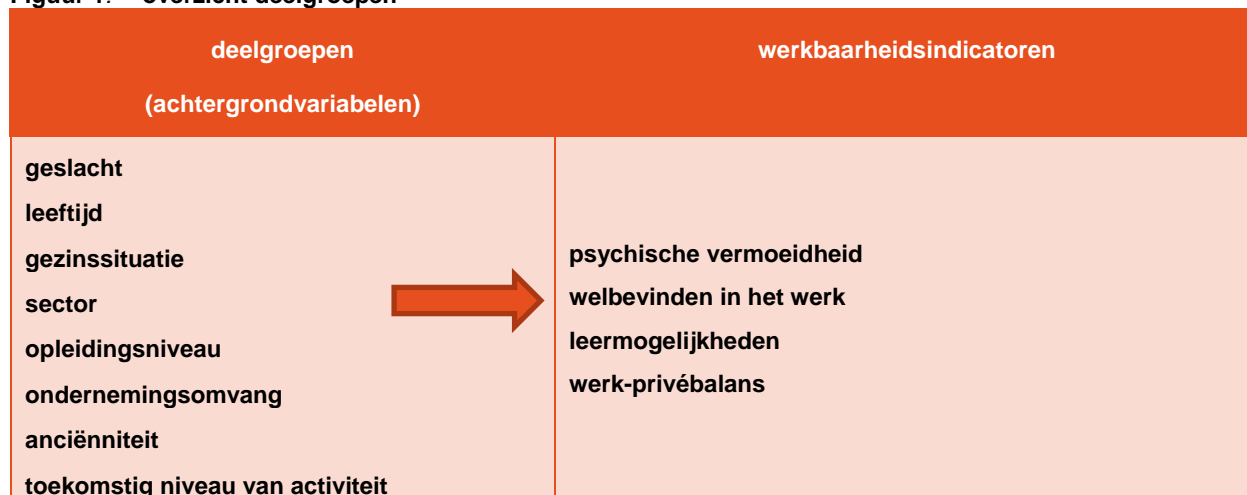
Voor de analyse voor elk van de vier werkbaarheidsknelpunten werd gebruik gemaakt van de volledige databank 2004-2007-2010-2013-2016. De analyse is opgebouwd uit drie stappen die hieronder worden beschreven.

1.1 Stap 1: verschillen tussen deelgroepen

Per werkbaarheidsknelpunt wordt gekeken naar de achtergrondvariabelen (deelgroepen).

De bivariate analyse ((Bourdeaud’hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2016b) laat zien dat de vier werkbaarheidsknelpunten voor de diverse deelgroepen uiteen kunnen lopen. Zo blijkt er geen verschil te zijn tussen mannen en vrouwen voor werk-privébalans of blijkt de situatie op het vlak van leermogelijkheden het minst problematisch bij de vrije beroepen. Deze kennis wordt in voorliggend rapport uitgebreid met een multivariate analyse. Deze analyse gaat na of voorgaande bevindingen al dan niet geldig blijven wanneer de informatie over de deelgroepen wordt gecombineerd. Bijvoorbeeld: zijn er verhoudingsgewijs meer mannen dan vrouwen psychisch vermoeid als ook rekening gehouden wordt met de leeftijd, de sector en de gezinssituatie van de zelfstandige ondernemers?.

Figuur 1: overzicht deelgroepen

De achtergrondvariabelen zijn als onafhankelijke categorische variabelen opgenomen in het regressiemodel:¹

¹ Voor zeven van de acht kenmerken fungeert één deelpopulatie als referentiegroep. De keuze van de referentiecategorie heeft bij logistische regressie geen invloed op de vaststelling of een achtergrondvariabele al dan niet significant is. Voor de achtergrondvariabele sector is gekozen voor de techniek van een vergelijking van

Tabel 2: Overzicht van de deelgroepen (categorieën)

deelgroepen	categorieën
geslacht	man (referentie) vrouw
leeftijd	minder dan 30 jaar (referentie) 30-39 jaar 40-49 jaar 50-54 jaar 55 en ouder
gezinssituatie	alleenstaand zonder kinderen (referentie) met partner zonder job, zonder kinderen met partner met job, zonder kinderen alleenstaand met kinderen met partner zonder job, met kinderen tweeverdieners met kinderen
sector	land- en tuinbouw handel bouw horeca vrije beroepen transport, productie intellectuele diensten andere sectoren
opleidingsniveau	maximaal lager secundair (referentie) hoger secundair onderwijs hoger onderwijs
ondernemingsomvang	geen personeel (referentie) wel personeel
anciënniteit	geen starters (referentie) starters
toekomstige niveau activiteit	geen sterke groeiers (referentie) sterke groeiers

Legende:

- anciënniteit: starters (zelfstandige ondernemer die minder dan 3 jaar actief zijn als zelfstandige ondernemer) versus geen starters
- toekomstige niveau activiteit: sterke groeiers (ondernemers die in de nabije toekomst (3 à 5 jaar) een sterke groei of uitbreiding van de activiteit verwachten) versus geen sterke groeiers

Voor elk van de vier werkbaarheidsknelpunten is een dubbele regressieanalyse uitgevoerd. Via een logistische techniek (Method= Backward Stepwise (Likelihood Ratio) wordt eerst nagegaan welke van de acht achtergrondvariabelen (+ meting) significant zijn. De volgende stap is een logistische regressie (Method=Enter) met de significante achtergrondvariabelen. Het gepresenteerde model is het tweede model.

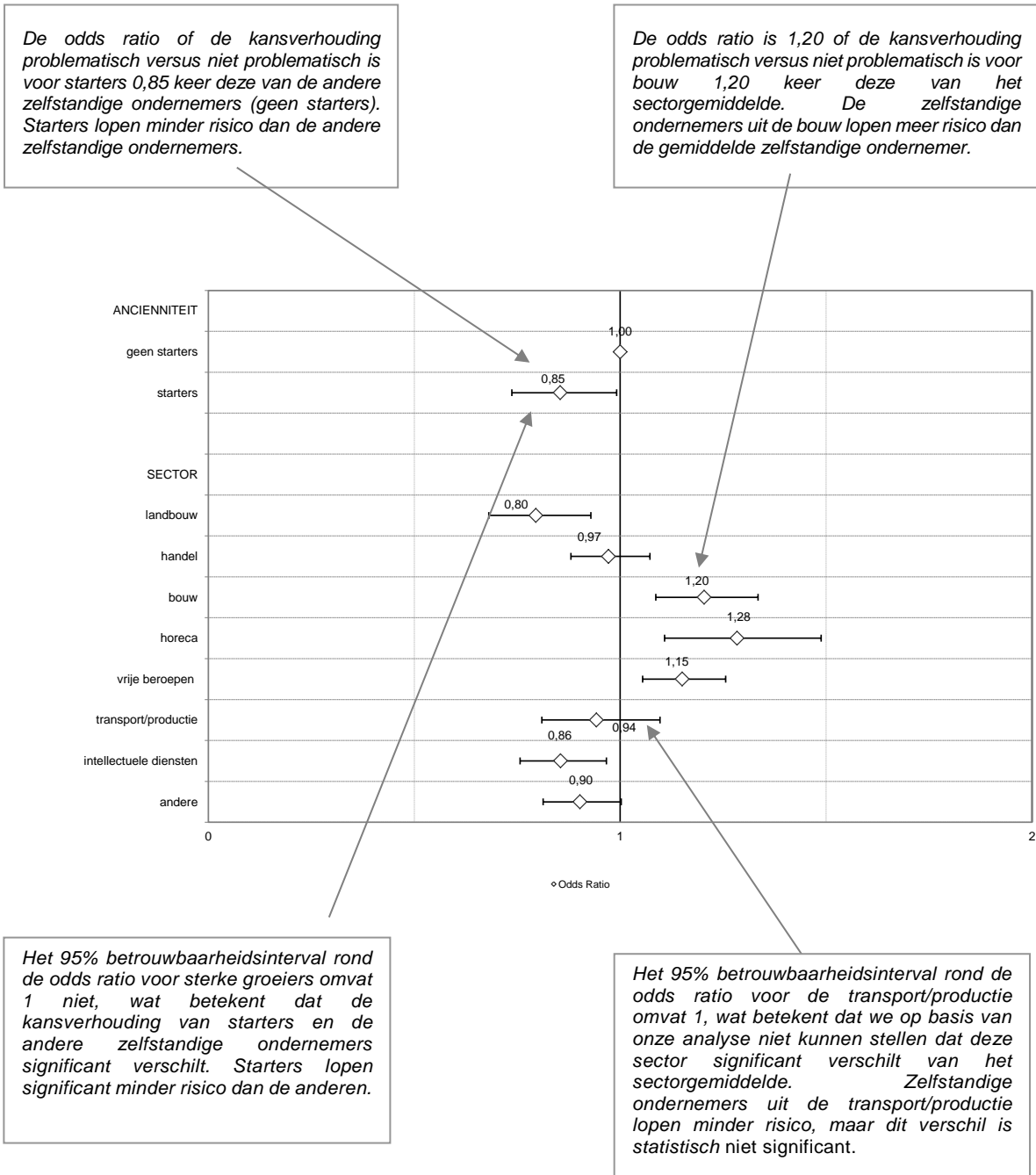
De resultaten van de multivariate logistische regressieanalyse worden zowel in tabelvorm als grafisch voorgesteld. Naast de odds ratio's zijn ook de 95% betrouwbaarheidsintervallen weergegeven.

---

de sector met het gewogen sectorgemiddelde. Op die manier wordt gecorrigeerd voor afwijkende scores voor omvangrijke sectoren (grote sectoren wegen niet meer dan kleine sectoren).

Figuur 2: Leeswijzer figuur logistische regressie

1.2 Stap 2: kenmerken van de arbeidssituatie

In een tweede stap wordt nagegaan of de werkbaarheidsknelpunten verklaard kunnen worden door de kenmerken van de arbeidssituatie. Voor de analyse werden vijf kenmerken van de arbeidssituatie weerhouden. We stellen ons de vraag in welke mate werkdruk, emotionele belasting, taakvariatie, fysieke arbeidsomstandigheden en aantal gewerkte uren een rol spelen bij het ontstaan van werkbaarheidsknelpunten. Bij deze analyse is rekening gehouden met de verschillen tussen deelgroepen

Figuur 3: overzicht risico-indicatoren

kenmerken van de arbeidssituatie (risico-indicatoren)	werkbaarheidsindicatoren
<p>werkdruk emotionele belasting taakvariatie fysieke arbeidsomstandigheden gewerkte uren</p> <p style="text-align: center;"></p> <p>(onder controle van de relevante achtergrondvariabelen)</p>	<p>psychische vermoeidheid welbevinden in het werk leermogelijkheden werk-privébalans</p>

De risico-indicatoren zijn als onafhankelijke categorische variabelen opgenomen in het regressiemodel:

Tabel 3: Overzicht van de risico-indicatoren (omschrijving)

risico-indicatoren	omschrijving
werkdruk	mate van arbeidsbelasting vanuit kwantitatieve taakeisen, zoals werkvolume, werktempo en deadlines werkbaarheidsrisico: hoge werkdruk
emotionele belasting	mate van arbeidsbelasting vanuit contactuele taakeisen zoals bij omgang met klanten (patiënten, leerlingen) of coördinatie-opdrachten werkbaarheidsrisico: emotionele belastend werk
taakvariatie	mate waarin de functie-inhoud een afwisselend takenpakket omvat en beroep doet op vaardigheden van werknemers werkbaarheidsrisico: onvoldoende taakvariatie
fysieke arbeidsomstandigheden	mate waarin zelfstandige ondernemers blootgesteld worden aan fysieke inconvenianten in de werkomgeving en lichamelijke belasting werkbaarheidsrisico: fysiek belastende arbeidsomstandigheden
gewerkte uren	gemiddeld aantal gewerkte uren per week werkbaarheidsrisico: meer dan 50 uur per week

Voor elk van de vier werkbaarheidsknelpunten is parallel met stap 1 een dubbele regressieanalyse uitgevoerd. Via een logistische techniek (Method= Backward Stepwise (Likelihood Ratio) wordt eerst nagegaan welke van de vijf kenmerken van de arbeidssituatie significant zijn. Bij deze toetsing worden ook de acht achtergrondvariabelen (+ de variabele meting) opgenomen. De volgende stap is een logistische regressie (Method=Enter) met de significante variabelen. Het gepresenteerde model is het tweede model.

De resultaten van de multivariate logistische regressieanalyse worden zowel in tabelvorm als grafisch voorgesteld. Naast de odds ratio's zijn ook de 95% betrouwbaarheidsintervallen weergegeven.

1.3 Stap 3: risicoprofiel van de zelfstandige ondernemer

Om de werkbaarheidsproblematiek in beeld te brengen wordt voor psychische vermoeidheid en werk-privébalans² een profiel uitgetekend dat het differentieel belang aanduidt van de onderscheiden werkbaarheidsrisico's. Dit gebeurt door per werkbaarheidsknelpunt de voorspellende kracht van het werkbaarheidsrisico (odds ratio uit het regressiemodel van stap 2) te combineren met de frequentie van het werkbaarheidsrisico.

Het belang van een werkbaarheidsrisico voor een werkbaarheidsknelpunt hangt immers samen met de omvang van het werkbaarheidsrisico (aandeel problematisch) enerzijds en met de impact (sterkte van het effect of mate van bijdrage tot de problematiek) anderzijds. Een voorbeeld: hoge werkdruk is een ernstig probleem voor psychische vermoeidheid omdat hoge werkdruk bij een groot deel van de zelfstandige ondernemers voorkomt en bovendien het risico op psychische vermoeidheid aanzienlijk doet toenemen.

De resultaten van deze analyse zijn grafisch voorgesteld in een spreidingsdiagram met vier kwadranten:

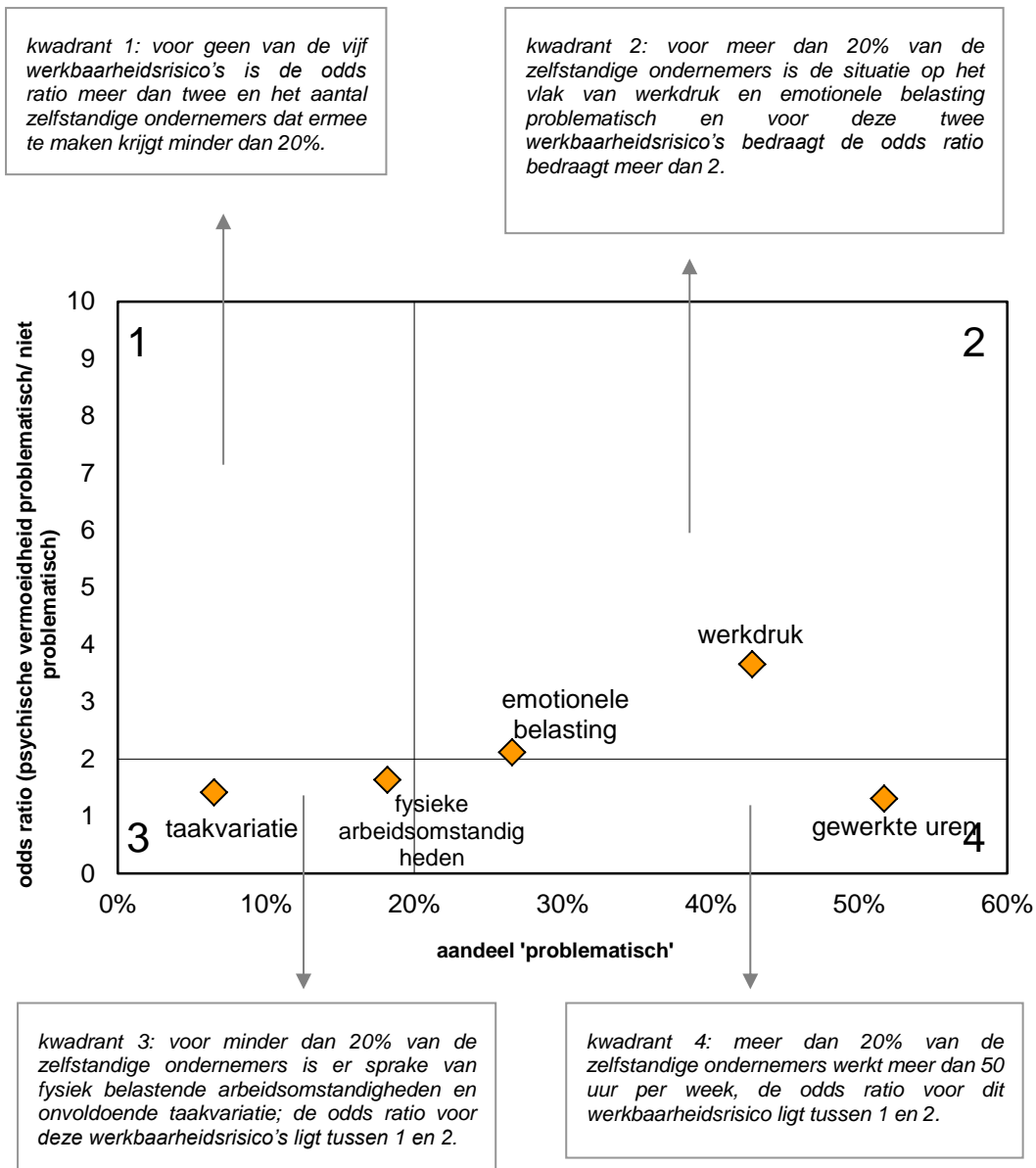
- kwadrant 1: voor $\leq$ dan 20% van de zelfstandige ondernemers is het kenmerk van de arbeidssituatie problematisch (lage frequentie) en de odds ratio bedraagt meer dan 2 (hoge odds ratio)
- kwadrant 2: voor $>$ dan 20% van de zelfstandige ondernemers is het kenmerk van de arbeidssituatie problematisch (hoge frequentie) en de odds ratio bedraagt meer dan 2 (hoge odds ratio)
- kwadrant 3: voor $\leq$ dan 20% van de zelfstandige ondernemers is het kenmerk van de arbeidssituatie problematisch (lage frequentie) en de odds ratio bedraagt minder dan 2 (lage odds ratio)
- kwadrant 4: voor $>$ dan 20% van de zelfstandige ondernemers is het kenmerk van de arbeidssituatie problematisch (hoge frequentie) en de odds ratio bedraagt minder dan 2 (lage odds ratio).

Het is duidelijk dat de werkbaarheidsrisico's die voorkomen in het kwadrant 2 het meest ernstig zijn en deze uit het kwadrant 3 het minst. Voor kwadrant 1 en 4 is het moeilijk om een rangorde aan te geven. Het gaat telkens over werkbaarheidsrisico's die ofwel door hun hoge odds ratio ofwel door hun hoge frequentie als ernstig kunnen beschouwd worden.

---

² Omdat het aandeel zelfstandige ondernemers dat kampt met problematisch welbevinden in het werk of problematisch leermogelijkheden zeer beperkt is, wordt voor deze werkbaarheidsindicatoren het risicoprofiel niet visueel voorgesteld.

Figuur 4: Leeswijzer figuur risicoprofiel psychische vermoeidheid

2 Psychische vermoeidheid

Van de zelfstandige ondernemers is in 2016 36,2% problematisch psychisch vermoeid. Deze zelfstandige ondernemers moeten abnormaal lang recupereren van hun arbeidsprestaties en lopen daardoor een verhoogd risico op gezondheidsproblemen.

Ten opzichte van 2007 is het aandeel van de zelfstandige ondernemers dat psychisch vermoeid is ongewijzigd gebleven (bivariaat).

In onderstaande analyses wordt ingezoomd op verschillen tussen deelgroepen en wordt vervolgens nagegaan of psychische vermoeidheid verklaard kan worden door risico's in de arbeidssituatie. Tot slot wordt een risicoprofiel voor psychische vermoeidheid geschetst.

2.1 Verschillen tussen deelgroepen

Tabel 4: Deelgroepen en psychische vermoeidheid, odds ratio's, 2007-2016

logistische regressie problematisch versus niet-problematisch		
deelgroepen	odds ratio	95% betrouwbaarheidsinterval
leeftijd		
- 30 j.	R	
30 - 39 j.	0,96	0,80 - 1,15
40 - 49 j.	0,93	0,78 - 1,10
50 - 54 j.	0,86	0,71 - 1,04
55 + j.	0,73**	0,61 - 0,89
ondernemingsomvang		
geen personeel	R	
wel personeel	1,32***	1,21 - 1,44
anciënniteit		
geen starter	R	
starters	0,85*	0,74 - 0,99
sector		
landbouw	0,80**	0,68 - 0,93
handel	0,97	0,88 - 1,07
bouw	1,20***	1,09 - 1,33
horeca	1,28***	1,11 - 1,49
vrije beroepen	1,15**	1,05 - 1,26
transport/productie	0,94	0,81 - 1,10
intellectuele diensten	0,86*	0,76 - 0,98
andere	0,90	0,81 - 1,00

R = referentiegroep; * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Modelfit: chi-square=131,449, df=16, sig=0,000, N=10.002;

Leeswijzer: De kansverhouding 'psychische vermoeidheid problematisch/niet-problematisch' voor de zelfstandige ondernemers met personeel is 1,32 keer deze kansverhouding van de zelfstandige ondernemers zonder personeel. Het 95% betrouwbaarheidsinterval rond deze odds ratio is 1,21-1,44

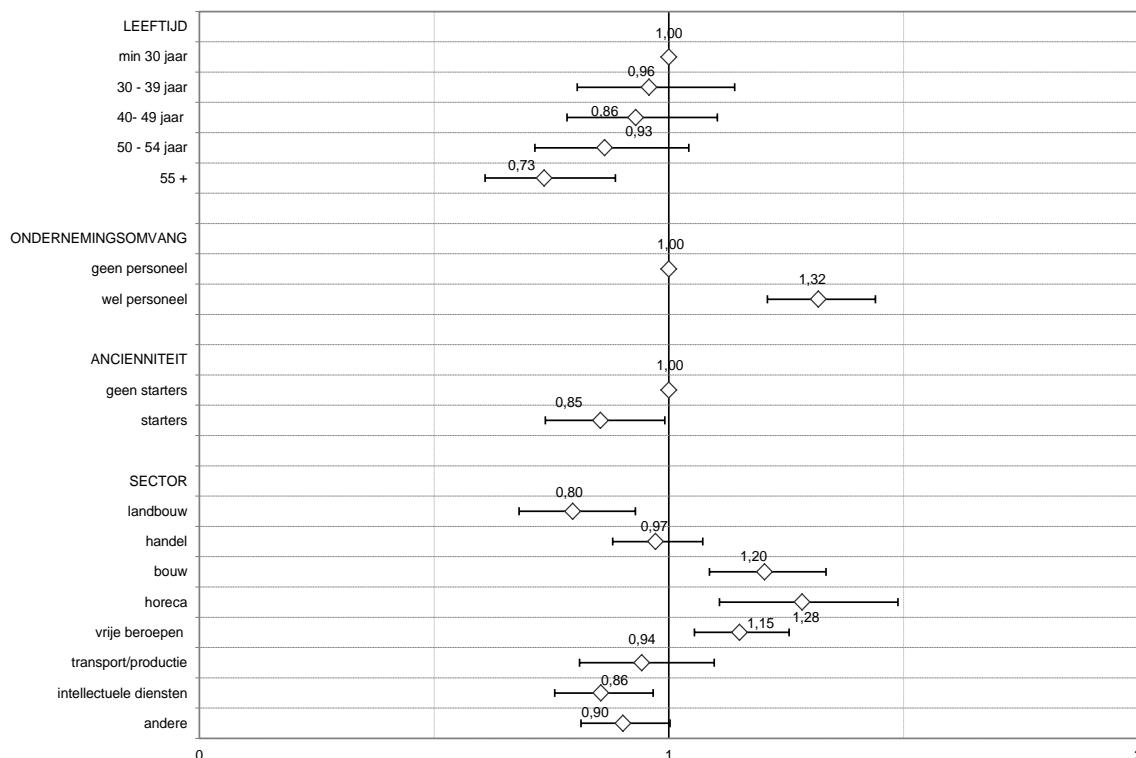
Van de acht getoetste kenmerken zijn er vier significant. Ten opzichte van de min 30 jaar is enkel voor de 55+ de kans op psychische vermoeidheid lager, voor de andere leeftijdscategorieën is er geen verschil. De odds voor ondernemingsomvang is positief. Dit betekent dat zelfstandige ondernemers met personeel een hogere kans hebben op psychische vermoeidheid dan zelfstandige ondernemers zonder personeel. Ook sector en de anciënniteit van de onderneming

spelen een rol. Zelfstandige ondernemers uit de bouw, de horeca en de vrije beroepen hebben in vergelijking met het gewogen sectorgemiddelde meer kans op psychische vermoeidheidsproblemen, de landbouw en de intellectuele diensten minder. Startende zelfstandige ondernemers hebben minder kans dan de zelfstandige ondernemers die reeds langer dan 3 jaar actief zijn op psychische vermoeidheid.

De variabele meting is in dit model enkel significant voor 2013 (referentie 2007, odds 0,88).

De resultaten zijn in onderstaande figuur grafisch weergegeven.

Figuur 5: Deelgroepen en psychische vermoeidheid, odds ratio's, 2007-2016

2.2 Kenmerken van de arbeidssituatie

In het tweede deel van de analyse worden de kenmerken van de arbeidssituatie gerelateerd aan psychische vermoeidheid. In de analyse worden de verschillen tussen deelgroepen onder controle gehouden³. Uit de analyse blijkt dat alle vijf getoetste kenmerken significant blijken in het multivariate model, en dus elk kenmerk een werkbaarheidsrisico vormt.

³ In dit model voor psychische vermoeidheid zijn enkel de achtergrondvariabelen geslacht en opleidingsniveau significant. De andere (niet significante) achtergrondvariabelen werden niet opgenomen in het model. Ook de variabele meting is niet significant en werd niet opgenomen in het model.

Tabel 5: Werkbaarheidsrisico's en psychische vermoeidheid, odds ratio's, 2007-2016

logistische regressie problematisch versus niet-problematisch		
kenmerken van de arbeidssituatie	odds ratio	95% betrouwbaarheidsinterval
werkdruk		
geen hoge werkdruk	R	
hoge werkdruk	3,66***	3,32-4,00
emotionele belasting		
geen emotioneel belastend werk	R	
emotioneel belastend werk	2,12***	1,91-2,35
taakvariatie		
voldoende taakvariatie	R	
onvoldoende taakvariatie	1,41**	1,19-1,68
fysiek arbeidsomstandigheden		
geen belastende arbeidsomstandigheden	R	
belastende arbeidsomstandigheden	1,63***	1,44-1,85
gewerkte uren		
maximaal 50 uur	R	
meer dan 50 uur	1,30*	1,18-1,44

R = referentiegroep; * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

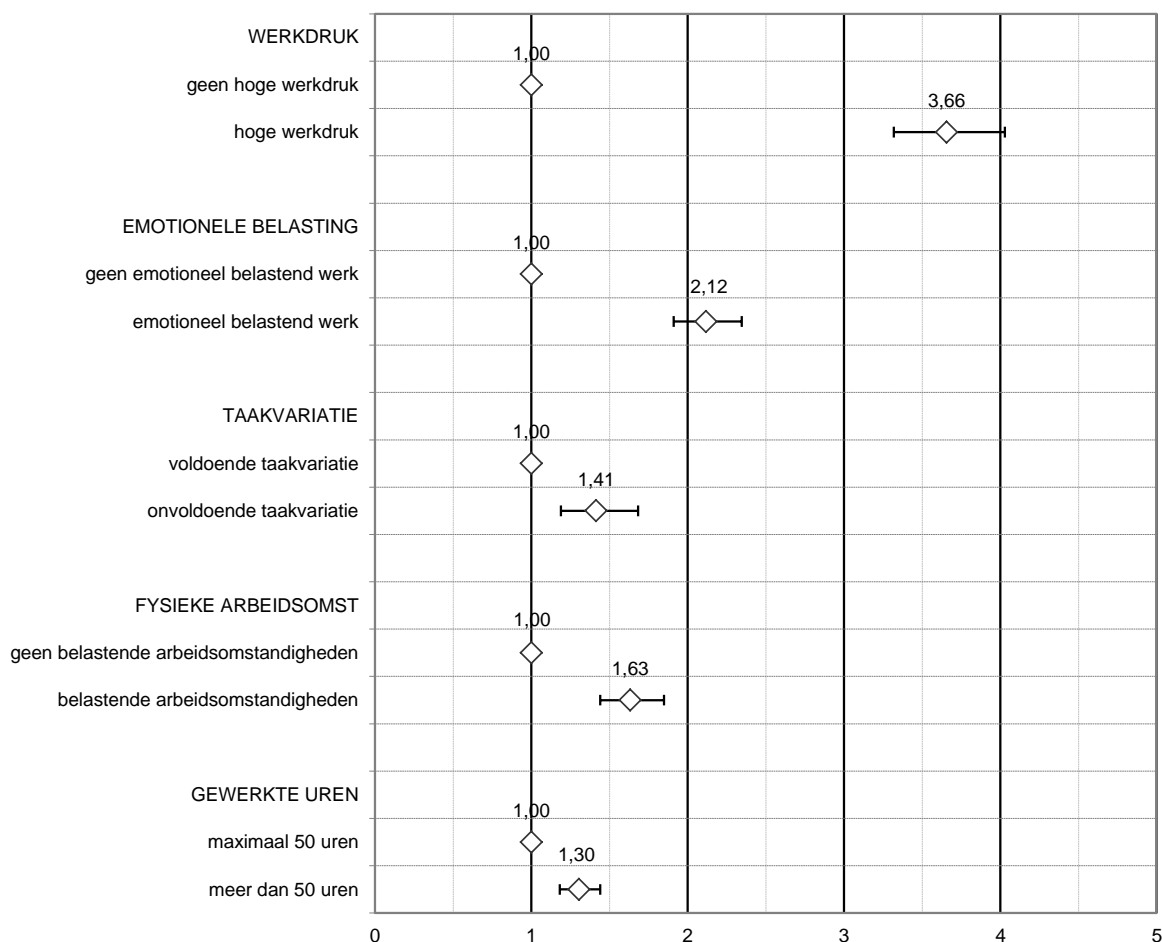
Modelfit: chi-square: 1431,05 df=8, sig=0,000, N=9.191

Leeswijzer: De kansverhouding 'psychische vermoeidheid' problematisch/niet-problematisch voor zelfstandige ondernemers in een arbeidssituatie met hoge werkdruk is 3,66 keer deze kansverhouding van de zelfstandige ondernemers in een arbeidssituatie met een acceptabele werkdruk. Het 95% betrouwbaarheidsinterval rond deze odds ratio is 3,32 - 4,00.

De analyse laat de hoogste odds ratio zien voor werkdruk. Bij zelfstandige ondernemers die presteren onder hoge werkdruk is de kansverhouding meer dan drie keer deze van collega's in arbeidssituaties met een acceptabel werkdrukpeil. Het gaat hier om het zogenoemde 'zuivere effect' omdat de andere predictoren in het model (verschillen tussen deelgroepen en de overige vier werkbaarheidsrisico's) onder controle gehouden worden. De odds ratio voor emotionele belasting komt in rangorde op de tweede plaats. De kansverhouding van zelfstandige ondernemers met emotioneel belastend werk is ongeveer twee keer deze van zelfstandige ondernemers die geen emotioneel belastend werk hebben. Lagere odds ratio's gelden voor taakvariatie, fysieke arbeidsomstandigheden en gewerkte uren.

In onderstaande figuur worden de resultaten grafisch weergegeven.

Figuur 6: Werkbaarheidsrisico's en psychische vermoeidheid, odds ratio's, 2007-2016

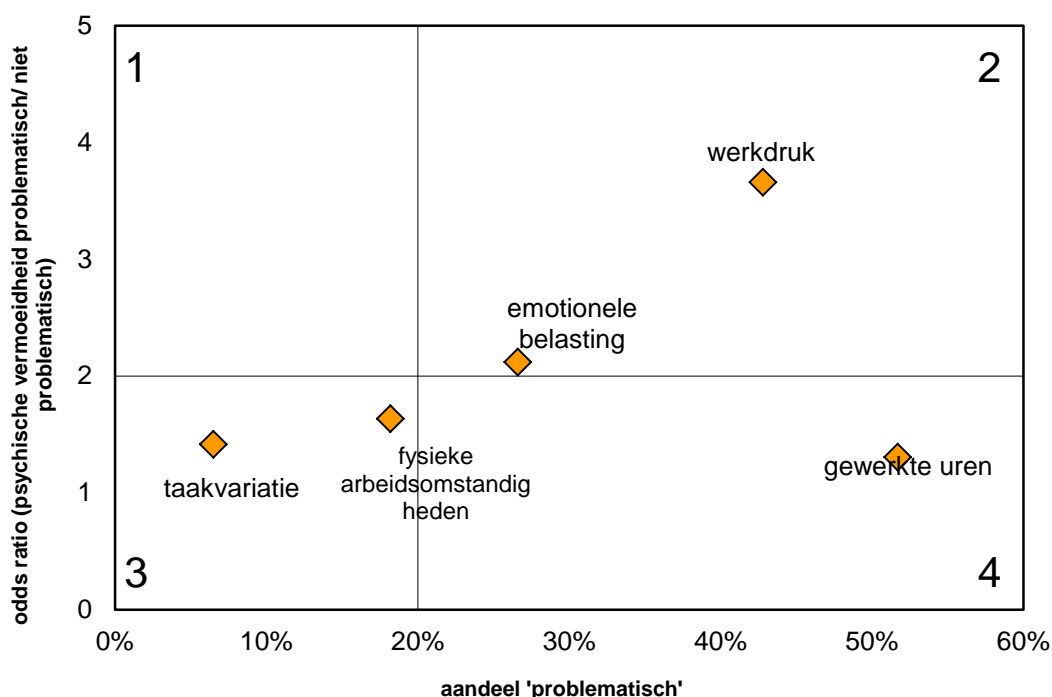
2.3 Risicoprofiel 'psychische vermoeidheid'

Door de informatie (odds ratio's voor werkbaarheidsrisico's) uit de multivariate analyse samen te brengen met frequentiegegevens (% van zelfstandige ondernemers dat geconfronteerd wordt met een bepaald werkbaarheidsrisico) wordt voor de zelfstandige ondernemer een profiel uitgetekend dat schematisch de ernst van de werkbaarheidsrisico's ten aanzien van psychische vermoeidheid in beeld brengt. In het profiel worden vier groepen (kwadranten in de figuur) onderscheiden:

- ▀ hoge odds ratio (> 2) en lage frequentie (<= 20%): kwadrant 1
- ▀ hoge odds ratio (> 2) en hoge frequentie (> 20%): kwadrant 2
- ▀ lage odds ratio (< 2) en lage frequentie (<= 20%): kwadrant 3
- ▀ lage odds ratio (< 2) en hoge frequentie (> 20%): kwadrant 4

Figuur 7: Werkbaarheidsrisico's voor problematische psychische vermoeidheid, odds ratio's en %, 2016

Kwadrant 1 bevat geen werkbaarheidsrisico's.

Emotionele belasting en werkdruk zijn de twee belangrijkste werkbaarheidsrisico's (**kwadrant 2**). Beiden komen én vaak voor én verhogen aanzienlijk de kans op problematische psychische vermoeidheid. Van alle zelfstandige ondernemers werkt meer dan 40% onder hoge werkdruk en heeft meer dan één op vier emotioneel belastend werk. Voor beide werkbaarheidsrisico's is de odds ratio hoger dan 2.

In het **kwadrant 3** situeren zich de werkbaarheidsrisico's fysieke arbeidsomstandigheden en taakvariatie. Van de zelfstandige ondernemers werkt 18,2% in fysiek belastende arbeidsomstandigheden. Voor deze zelfstandige ondernemers is de kansverhouding voor problemen met psychische vermoeidheid 1,6 keer deze van zelfstandige ondernemers die niet onder fysiek belastende arbeidsomstandigheden moeten werken. Van de zelfstandige ondernemers heeft een kleine minderheid namelijk 6,5% onvoldoende taakvariatie. Voor deze zelfstandige ondernemers is de kansverhouding voor problemen met psychische vermoeidheid 1,4 keer deze van zelfstandige ondernemers die met voldoende taakvariatie.

Meer dan 50 uur werken per week (**kwadrant 4**) is een werkbaarheidsrisico dat bij meer dan de helft van de zelfstandige ondernemers voorkomt en de kans op problematische psychische vermoeidheid verhoogt, zonder dat er evenwel sprake is van een verdubbeling van de kansverhouding (odds voor gewerkte uren is 1,3).

3 Welbevinden in het werk

Voor 9,3% van de zelfstandige ondernemers is in 2016 de situatie op het vlak van het welbevinden in het werk problematisch. Zij ervaren hun werk niet (langer) als boeiend en zijn nauwelijks intrinsiek gemotiveerd bij de normale taakuitvoering. Ten opzichte van de voorbije metingen evolueert dit aandeel niet significant (bivariaat).

In de onderstaande analyses wordt ingezoomd op verschillen tussen deelgroepen en wordt vervolgens nagegaan of problemen op het vlak van welbevinden verklaard kunnen worden door risico's in de arbeidssituatie.

3.1 Verschillen tussen deelgroepen

Tabel 6: Deelgroepen en welbevinden in het werk, odds ratio's, 2007-2016

logistische regressie problematisch versus niet-problematisch		
deelgroepen	odds ratio	95% betrouwbaarheidsinterval
geslacht		
man	R	
vrouw	0,83*	0,70 - 1,98
opleidingsniveau		
lager secundair	R	
hoger secundair	0,76*	0,62 - 0,94
hoger onderwijs	0,84	0,67 - 1,05
ondernemingsomvang		
geen personeel	R	
wel personeel	1,18*	1,02 - 1,38
toekomstig niveau van activiteit		
geen sterke groei	R	
sterke groei	0,38***	0,27 - 0,54
sector		
landbouw	0,96	0,74 - 1,24
handel	1,27	0,96 - 1,33
bouw	0,78*	0,64 - 0,95
horeca	1,87***	1,50 - 2,32
vrije beroepen	0,83*	0,68 - 0,99
transport/productie	1,11	0,86 - 1,42
intellectuele diensten	0,73*	0,58 - 0,93
andere	0,95	0,79 - 1,14

R = referentiegroep; * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Modelfit : chi-square: 106,508, df=12, sig=0,000, N=9.361

Leeswijzer: De kansverhouding 'problematisch/niet-problematisch' is voor sterke groeiers 0,38 keer deze van de andere zelfstandige ondernemers. Het 95% betrouwbaarheidsinterval rond deze odds ratio is 0,27-0,54.

In de multivariate analyses zijn er vijf (van de acht getoetste) achtergrondkenmerken significant: nl. geslacht, opleidingsniveau, ondernemingsomvang, niveau van de toekomstige activiteit en sector.

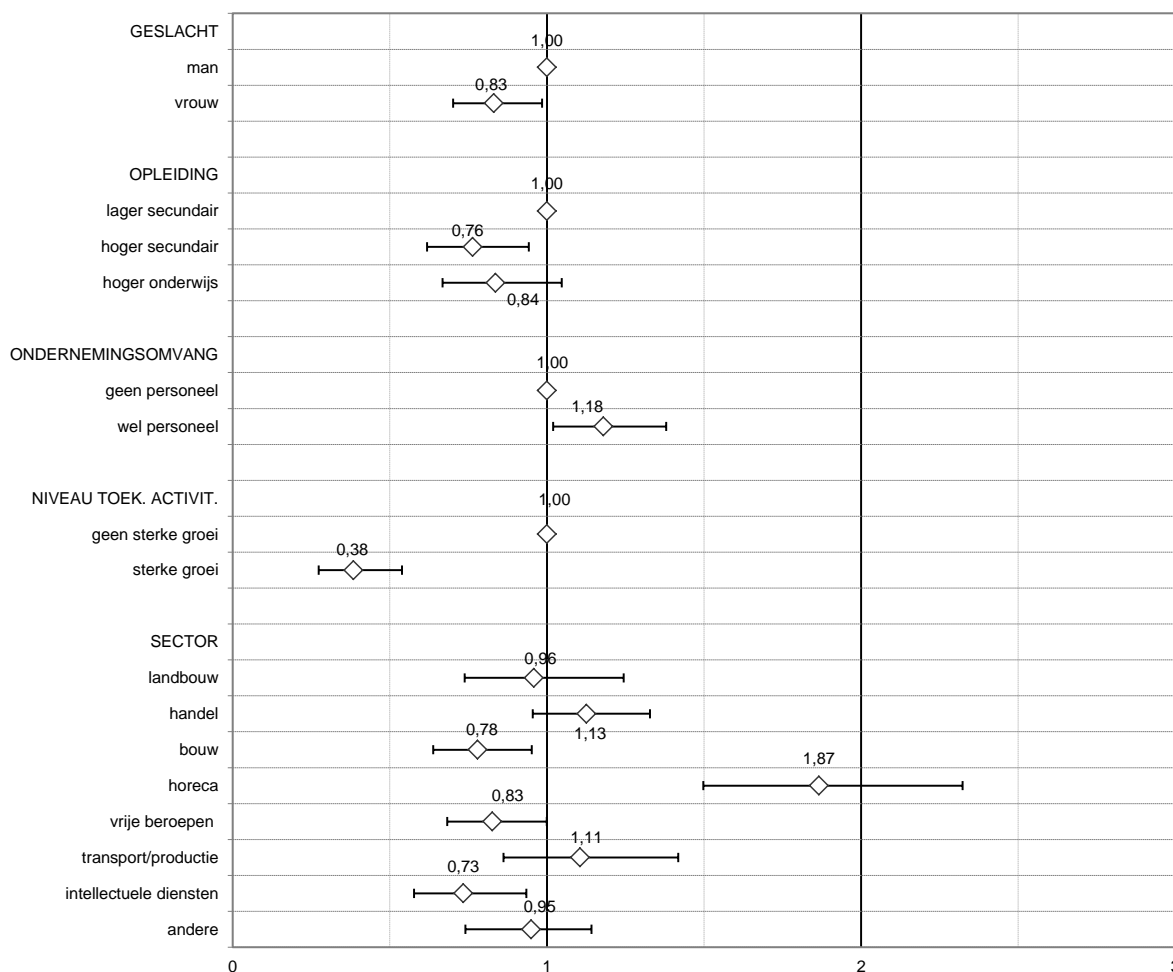
Vrouwen hebben ten aanzien van mannen minder kans op problemen met welbevinden in het werk. Dit geldt ook voor zelfstandige ondernemers met een diploma hoger secundair onderwijs ten aanzien van degenen met maximaal een diploma lager secundair onderwijs en voor zelfstandige ondernemers die een sterke groei verwachten in vergelijking met de andere zelfstandige ondernemers. Zelfstandige ondernemers met personeel hebben meer kans op problemen met welbevinden in het werk wanneer we vergelijken met de zelfstandige ondernemers zonder personeel.

Bij de sectoren zien we afwijkende scores voor de bouw, de vrije beroepen en de intellectuele diensten (minder kans op problemen met welbevinden in het werk) en voor de horeca (meer kans op problemen met welbevinden in het werk).

De variabele meting is in dit model niet significant.

De resultaten zijn in onderstaande figuur grafisch weergegeven.

Figuur 8: Deelgroepen en welbevinden in het werk, odds ratio's, 2007-2016

3.2 Kenmerken van de arbeidssituatie

In een tweede stap worden de kenmerken van de arbeidssituatie gerelateerd aan welbevinden in het werk. In de analyse worden de verschillen tussen deelgroepen onder controle gehouden⁴. Uit de analyse blijkt dat alle vijf getoetste kenmerken significant blijken in het multivariate model, en dus elk op zich een werkbaarheidsrisico vormen.

⁴ In dit model voor welbevinden in het werk zijn de achtergrondvariabelen geslacht, toekomstverwachtingen, opleidingsniveau en sector significant. De andere (niet significante) achtergrondvariabelen werden niet opgenomen in het model. Ook de variabele meting is niet significant en werd niet opgenomen in het model.

Tabel 7: Werkbaarheidsrisico's en welbevinden in het werk, odds ratio's, 2007-2016

logistische regressie problematisch versus niet-problematisch		
kenmerken van de arbeidssituatie	odds ratio	95% betrouwbaarheidsinterval
Werkdruk		
geen hoge werkdruk	R	
hoge werkdruk	2,40***	2,03- 2,84
Emotionele belasting		
geen emotioneel belastend werk	R	
emotioneel belastend werk	2,16***	1,82 - 2,56
Taakvariatie		
voldoende taakvariatie	R	
onvoldoende taakvariatie	4,93***	4,01 - 6,06
fysiek arbeidsomstandigheden		
geen belastende arbeidsomstandigheden	R	
belastende arbeidsomstandigheden	1,60***	1,31 - 1,94
gewerkte uren		
maximaal 50 uur	R	
meer dan 50 uur	0,66***	0,56 - 0,79

R = referentiegroep; * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Modelfit: chi-square: 538,376; df=16, sig=0,000, N=9.110

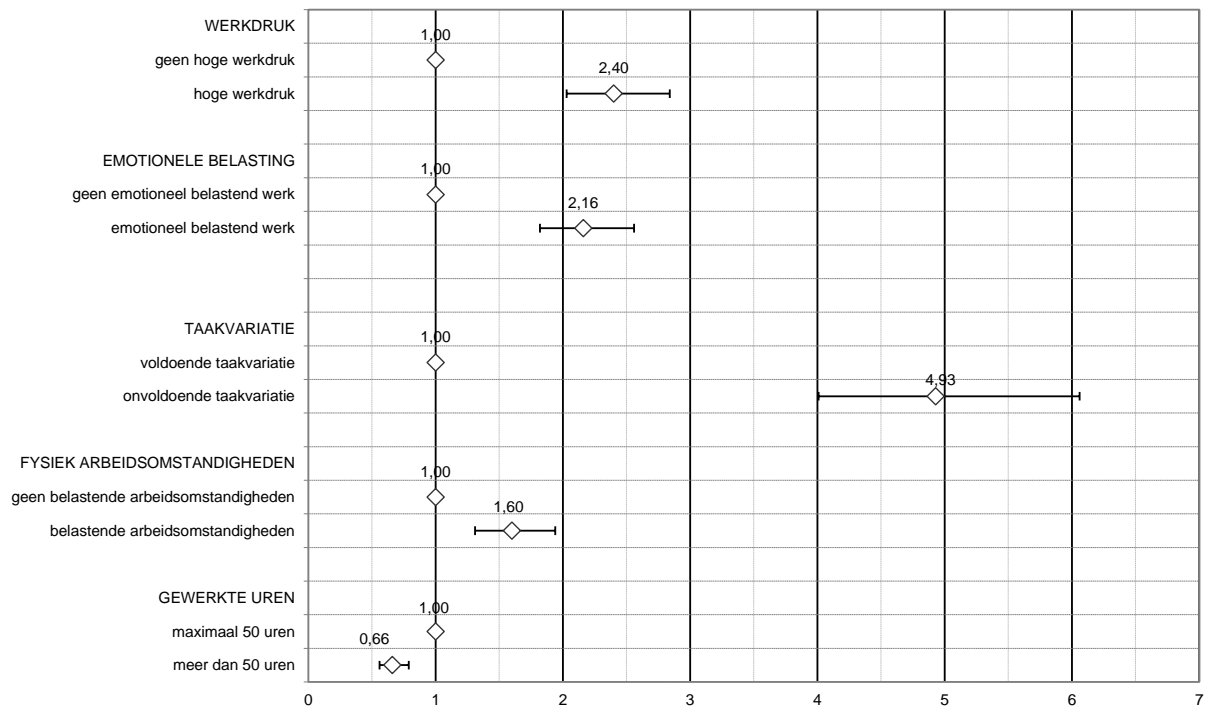
Leeswijzer: De kansverhouding (problematisch/niet-problematisch) voor zelfstandige ondernemers met een hoge werkdruk is meer dan 2007 2 keer deze van de zelfstandige ondernemers in een arbeidssituatie met acceptabele werkdruk. Het 95% betrouwbaarheidsinterval rond deze odds ratio is 2,03 – 2,84

Bij zelfstandige ondernemers met onvoldoende taakvariatie is de odds bijna vijf keer deze van collega's met voldoende taakvariatie. Het gaat hier om het zogenoemde 'zuivere effect' omdat de andere predictoren in het model (verschillen tussen deelgroepen en de overige werkbaarheidsrisico's) onder controle gehouden worden in de analyse. De odds ratio voor werkdruk komt in rangorde op de tweede plaats. De kansverhouding van zelfstandige ondernemers die presteren onder hoge werkdruk is meer dan twee keer deze van de zelfstandige ondernemers die niet onder hoge werkdruk presteren.

Lange werkdagen vormen geen risicofactor voor problemen op het vlak van welbevinden. De kansverhouding van zelfstandige ondernemers die meer dan 50 uur per week werken is lager dan deze van de zelfstandige ondernemers die maximaal 50 uur per week werken.

In onderstaande figuur worden de resultaten grafisch weergegeven.

Figuur 9: Werkbaarheidsrisico's en welbevinden in het werk, odds ratio's, 2007-2016

4 Leermogelijkheden

Voor 3,5% van de zelfstandige ondernemers is in 2016 de situatie op het vlak van leermogelijkheden problematisch. Deze zelfstandige ondernemers hebben te weinig mogelijkheden tot competentie-ontwikkeling en hierdoor wordt hun inzetbaarheid op langere termijn gehypothekeerd. Het aandeel zelfstandige ondernemers dat tot de problematische categorie behoort op het vlak van leermogelijkheden is sinds 2007 gedaald (bivariaat).

In de onderstaande analyses wordt ingezoomd op verschillen tussen deelgroepen en vervolgens nagegaan hoe problemen met leermogelijkheden verklaard kunnen worden door risico's in de arbeidssituatie.

4.1 Verschillen tussen deelgroepen

Tabel 8: Deelgroepen en leermogelijkheden, odds ratio's, 2007-2016

logistische regressie problematisch versus niet-problematisch		
deelgroepen	odds ratio	95% betrouwbaarheidsinterval
geslacht		
man	R	
vrouw	1,57***	1,26 - 1,95
opleidingsniveau		
lager secundair	R	
hoger secundair	0,57***	0,45 - 0,73
hoger onderwijs	0,41***	0,30 - 0,55
organisatieomvang		
geen personeel	R	
personeel	0,63***	0,51 - 0,79
toekomstig niveau van activiteit		
geen sterke groei	R	
sterke groei	0,11***	0,05 - 0,28
gezinssituatie		
alleenstaande, geen kinderen	R	
met partner geen job, geen kinderen	1,21	0,75 - 1,93
met partner met job, geen kinderen	0,69*	0,49 - 0,98
alleenstaande met kinderen	0,64	0,36 - 1,15
met partner geen job, met kinderen	0,51*	0,28 - 0,93
tweeverdieners met kinderen	0,83	0,61 - 1,12
sector		
landbouw	1,07	0,76 - 1,50
handel	1,71***	1,38 - 2,11
bouw	0,47***	0,33 - 0,68
horeca	3,71***	2,88 - 4,77
vrije beroepen	0,42***	0,30 - 0,60
transport/productie	1,87***	1,38 - 2,54
intellectuele diensten	0,38***	0,23 - 0,62
andere	1,05	0,82 - 1,35

R = referentiegroep; * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Modelfit: chi-square: 393,071, df=17, sig=0,000, N=9.124

Leeswijzer: De kansverhouding (problematisch/niet-problematisch) voor vrouwen is 1,57 keer deze van mannen. Het 95% betrouwbaarheidsinterval rond deze odds ratio is 1,26-1,95.

In de multivariate analyses zijn er zes (van de acht getoetste) kenmerken significant: nl. geslacht, opleidingsniveau, ondernemingsomvang, niveau van de toekomstige activiteit, gezinssituatie en sector.

Het aandeel zelfstandige ondernemers met een problematische situatie op het vlak van leermogelijkheden neemt af met het genoten opleidingsniveau. Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe kleiner de odds ratio voor problemen met leermogelijkheden.

Sterke groeiers hebben een kleinere kans op problemen met leermogelijkheden dan zelfstandige ondernemers met minder sterke of geen groeiverwachtingen. De kansverhouding

'problematisch/niet-problematisch' voor de sterke groeiers is 0,11 keer deze van de andere zelfstandige ondernemers⁵.

Vrouwelijke zelfstandige ondernemers hebben meer kans op problemen met leermogelijkheden dan hun mannelijke collega's. Bij de vrouwen is de kansverhouding 'problematisch/ niet-problematisch' 1,57 keer deze van de mannen.

De kans op problemen met leermogelijkheden verschilt tussen de sectoren. In de bouwsector, de vrije beroepen en de intellectuele diensten ligt deze kans lager dan het sectorgemiddelde, voor de handel, de horeca en de sector van transport/productie ligt de kans hoger. In de horeca loopt de odds op tot 3,71.

Zelfstandige ondernemers met personeel hebben minder kans op problemen met leermogelijkheden dan hun collega's die geen personeel in dienst hebben. Tegenover de alleenstaande zelfstandige ondernemers hebben de zelfstandige ondernemers met partner met job (geen kinderen) en de zelfstandige ondernemers met partner zonder job (met kinderen) minder kans op problemen met leermogelijkheden.

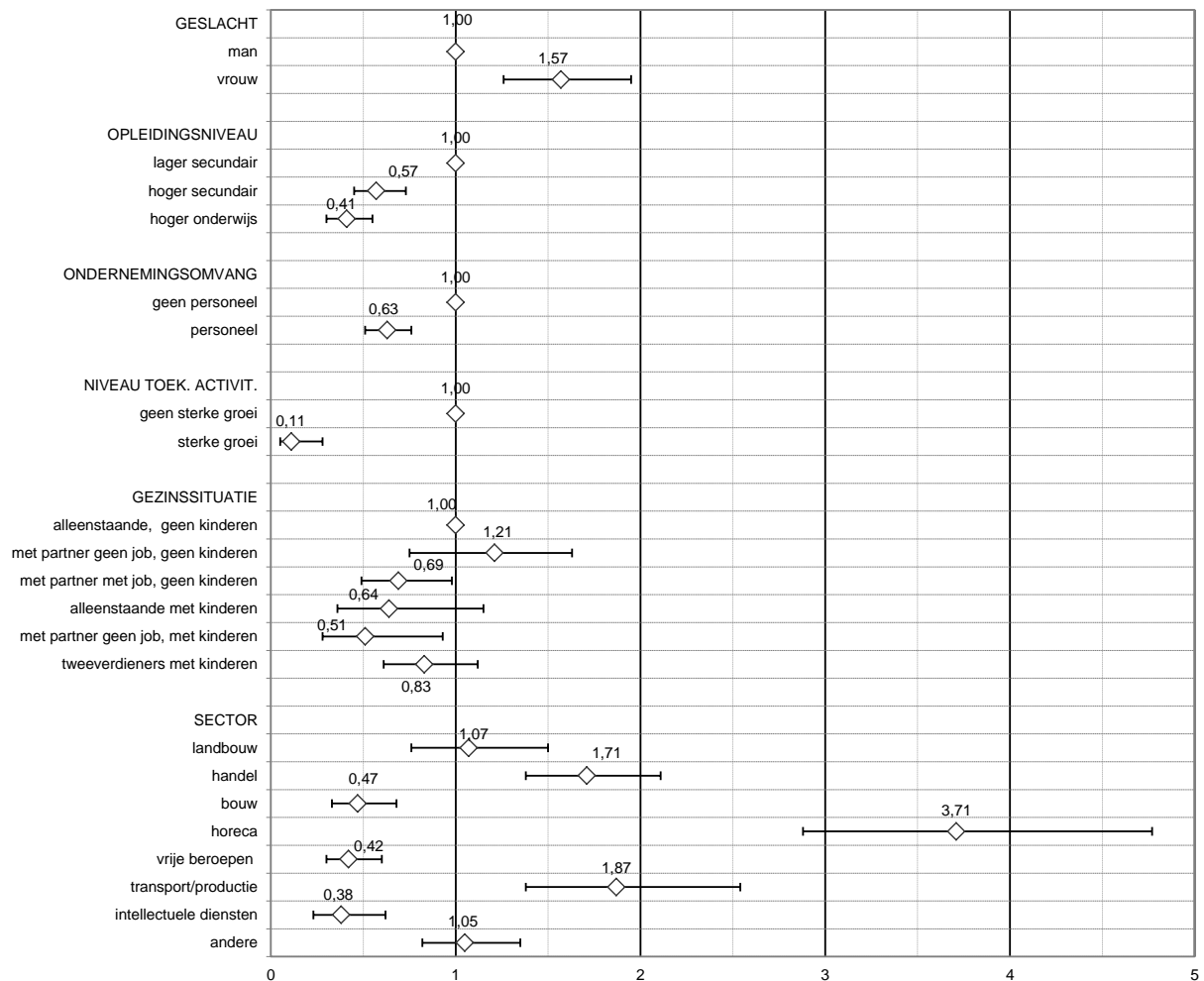
De variabele meting is in dit model niet significant.

De resultaten zijn in onderstaande figuur grafisch weergegeven.

---

⁵ Omgekeerd geformuleerd betekent dit dat ondernemers met een minder sterke groeiverwachting tegenover de ondernemers met sterke groeiverwachting een odds hebben van 8,45 (betrouwbaarheidsinterval 3,13-22,83)

Figuur 10: Deelgroepen en leermogelijkheden, odds ratio's, 2007-2016

4.2 Kenmerken van de arbeidssituatie

In een tweede stap worden de kenmerken van de arbeidssituatie gerelateerd aan leermogelijkheden. In de analyse worden de verschillen tussen deelgroepen onder controle gehouden⁶. Uit de analyse blijkt dat slechts enkel onvoldoende taakvariatie significant blijken in het multivariate model.

⁶ In dit model voor leermogelijkheden zijn, met uitzondering van anciënniteit, alle achtergrondvariabelen significant. Anciënniteit werd als achtergrondvariabele in het model opgenomen. De variabele meting is niet significant en werd niet opgenomen.

Tabel 9: Werkbaarheidsrisico's en leermogelijkheden, odds ratio's, 2007-2016

logistische regressie problematisch versus niet-problematisch		
kenmerken van de arbeidssituatie	odds ratio	95% betrouwbaarheidsinterval
Taakvariatie		
voldoende taakvariatie	R	
onvoldoende taakvariatie	10,21***	8,14 - 12,81

* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

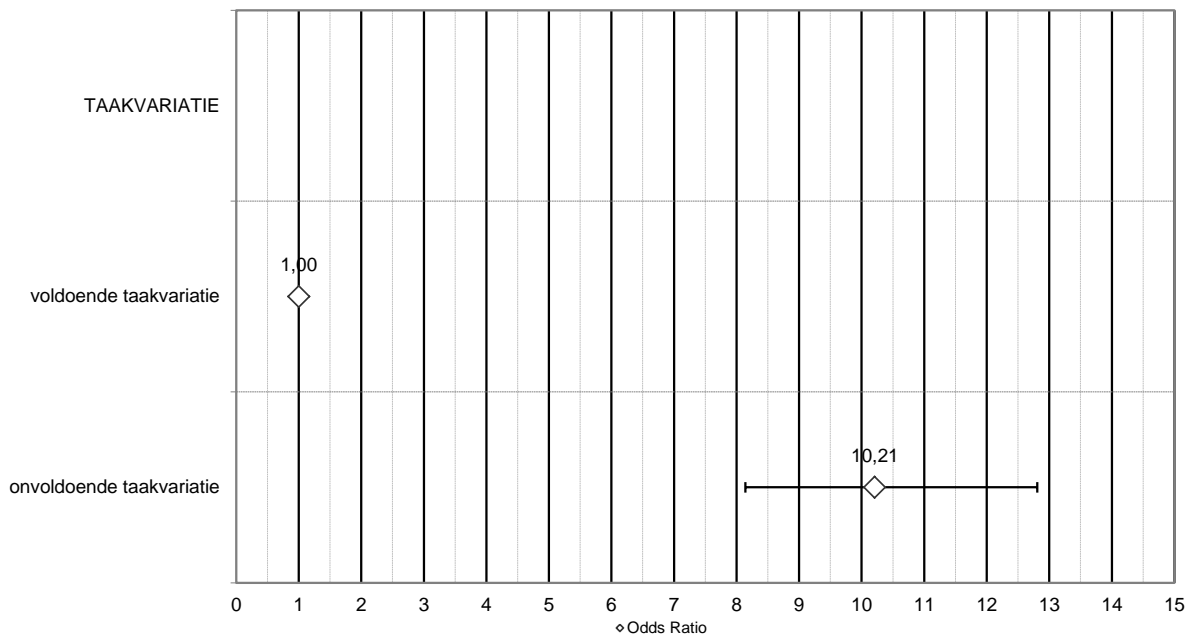
Modelfit: chi-square: 751,629, df=22, sig=0,000, N=9.100

Leeswijzer: De kansverhouding (problematisch/ niet-problematisch) voor zelfstandige ondernemers met onvoldoende taakvariatie is 10,21 keer deze van zelfstandige ondernemers met voldoende taakvariatie. Het 95% betrouwbaarheidsinterval rond deze odds ratio is 8,14-12,81.

Bij zelfstandige ondernemers met onvoldoende taakvariatie is de odds voor problemen met leermogelijkheden meer dan tien keer deze van collega's met voldoende taakvariatie. Het gaat hier om het zogenoemde 'zuivere effect' omdat de andere predictoren in het model (verschillen tussen deelgroepen en de overige werkbaarheidsrisico's) onder controle gehouden worden in de analyse.

In onderstaande figuur worden de resultaten grafisch weergegeven.

Figuur 11: Werkbaarheidsrisico's en leermogelijkheden, odds ratio's, 2007-2016

5 Werk-privébalans

Bij 33% van de zelfstandige ondernemers ondervindt een onevenwicht in de werk-privécombinatie. Bij deze zelfstandige ondernemers stellen de job-eisen systematisch combinatiemoeilijkheden ten aanzien van het gezin en/of het sociaal leven. Ten opzicht van 2007 is dit aandeel niet significant gewijzigd.

In de onderstaande analyses wordt ingezoomd op verschillen tussen deelgroepen en wordt nagegaan hoe een onevenwicht in de werk-privécombinatie verklaard kan worden door risico's in de arbeidssituatie. Tot slot wordt een risicoprofiel voor werk-privébalans geschetst.

5.1 Verschillen tussen deelgroepen

Tabel 10: Deelgroepen en werk-privébalans, odds ratio's, 2007-2016

logistische regressie problematisch versus niet-problematisch		
deelgroepen	odds ratio	95% betrouwbaarheidsinterval
leeftijd		
- 30 j.	R	
30 - 39 j.	1,14	0,95 - 1,38
40 - 49 j.	0,87	0,72 - 1,05
50 - 54 j.	0,72**	0,59 - 0,88
55 + j.	0,59***	0,48 - 0,72
opleidingsniveau		
lager secundair	R	
hoger secundair	0,93	0,87 - 1,07
hoger onderwijs	0,83*	0,72 - 0,96
organisatieomvang		
geen personeel	R	
personeel	1,46**	1,33 - 1,59
anciënniteit		
geen starter	R	
starters	0,76***	0,65 - 0,89
gezinssituatie		
alleenstaande, geen kinderen	R	
met partner geen job, geen kinderen	0,98	0,76 - 1,27
met partner met job, geen kinderen	1,03	0,87 - 1,22
alleenstaande met kinderen	1,17	0,90 - 1,51
met partner geen job, met kinderen	1,40**	1,12 - 1,76
tweeverdieners met kinderen	1,31***	1,12 - 1,52
sector		
landbouw	1,19	0,95 - 1,29
handel	0,96	0,87 - 1,07
bouw	1,00	0,89 - 1,11
horeca	1,44***	1,23 - 1,68
vrije beroepen	1,06	0,95 - 1,18
transport/productie	0,97	0,83 - 1,13
intellectuele diensten	0,81**	0,71 - 0,93
andere	0,79***	0,71 - 0,88

R = referentiegroep; * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Modelfit : chi-square: 304,522, df=20, sig=0,000, N=9.712

Leeswijzer: De kansverhouding 'problematisch/ niet- problematisch' voor zelfstandige ondernemers met personeel is 1,46 keer deze van de zelfstandige ondernemers zonder personeel. Het 95% betrouwbaarheidsinterval rond deze odds ratio is 1,33 – 1,59.

In de multivariate analyse met de acht achtergrondkenmerken zijn zes achtergrondvariabelen significant: leeftijd, opleidingsniveau, organisatieomvang, anciënniteit, gezinssituatie en sector.

De verschillen naar leeftijd zijn beperkt. Enkel de zelfstandige ondernemers die hoger onderwijs genoten hebben een significant lagere kansverhouding (0,83) dan de zelfstandige ondernemers die lager secundair onderwijs genoten.

Het aandeel zelfstandige ondernemers met een onevenwicht in de werk-privécombinatie neemt af met de leeftijd. Hoe hoger de leeftijd, hoe lager de odds ratio voor onevenwicht in de werk-privécombinatie.

Zelfstandige ondernemers met personeel hebben een hoger kans op een onevenwicht in de werk-privécombinatie dan zelfstandige ondernemer zonder personeel, starters lopen dan weer minder risico dan de andere zelfstandige ondernemers.

Zelfstandige ondernemers die reeds langer actief zijn hebben een grotere kans op een onevenwicht in de werk-privécombinatie dan zij die recenter actief zijn. De kansverhouding 'problematisch/niet-problematisch' voor starters is 0,76 keer deze van zelfstandige ondernemers die reeds langer actief zijn.

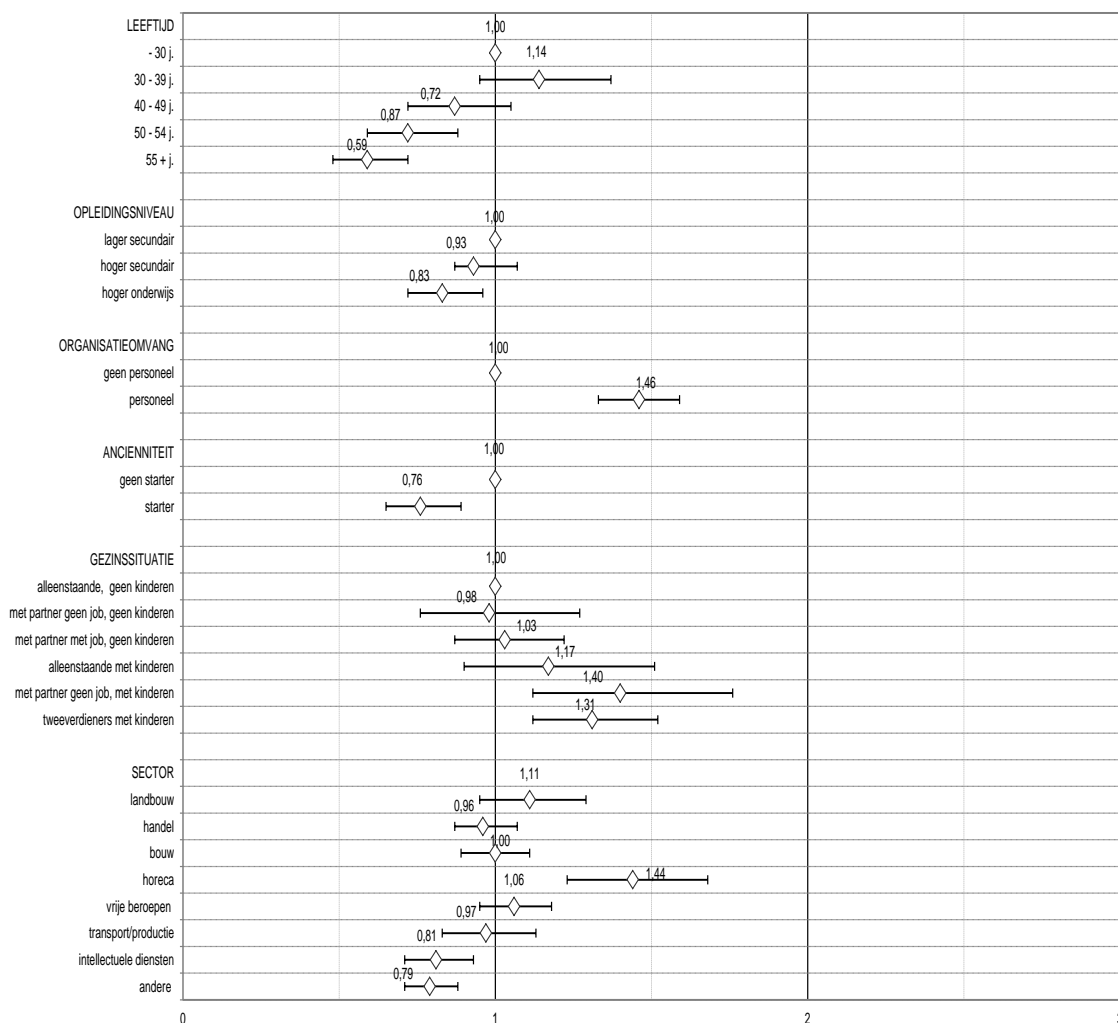
Tegenover de alleenstaande zelfstandige ondernemers hebben de zelfstandige ondernemers met kinderen een grotere kans op een onevenwicht in de werk-privécombinatie.

De kans op een onevenwicht in de werk-privécombinatie verschilt tussen de sectoren. In de horeca is de kans op een onevenwicht in de werk-privécombinatie groter dan het sectorgemiddelde, terwijl deze kans bij de intellectuele diensten en de 'andere' sectoren lager ligt.

De variabele meting is in dit model niet significant.

De resultaten zijn in onderstaande figuur grafisch weergegeven.

Figuur 12: Deelgroepen en werk-privébalans, odds ratio's, 2007-2016

5.2 Kenmerken van de arbeidssituatie

In een tweede stap worden de kenmerken van de arbeidssituatie gerelateerd aan werk-privébalans. In de analyse worden de verschillen tussen deelgroepen onder controle gehouden⁷. Uit de analyse blijkt dat vier van de vijf getoetste kenmerken significant zijn in het multivariate model: werkdruk, emotionele belasting, fysieke arbeidsomstandigheden en gewerkte uren.

⁷ In het model voor werk-privébalans zijn volgende achtergrondvariabelen significant leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, gezinssituatie, sector. De significante achtergrondvariabelen werden in het model opgenomen. De variabele meting is niet significant en werd niet opgenomen in het model.

Tabel 11: Werkbaarheidsrisico's en werk-privébalans, odds ratio's, 2007-2016

logistische regressie problematisch versus niet-problematisch		
kenmerken van de arbeidssituatie	odds ratio	95% betrouwbaarheidsinterval
werkdruk		
geen hoge werkdruk	R	
hoge werkdruk	4,00***	3,61 - 4,44
emotionele belasting		
geen emotioneel belastend werk	R	
emotioneel belastend werk	2,41***	2,15 - 2,70
fysiek arbeidsomstandigheden		
geen belastende arbeidsomstandigheden	R	
belastende arbeidsomstandigheden	1,45***	1,26 - 1,66
gewerkte uren		
maximaal 50 uur	R	
meer dan 50 uur	2,37***	2,12 - 2,65

R = referentiegroep, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Modelfit: chi-square: 1956,547, df=23, sig=0,000, N= 8.927

Leeswijzer: De kansverhouding problematisch/niet- problematisch is voor zelfstandige ondernemers die werken onder een hoge werkdruk 4 keer deze van de zelfstandige ondernemers die niet met een hoge werkdruk worden geconfronteerd. Het 95% betrouwbaarheidsinterval rond deze odds ratio is 3,61-4,44.

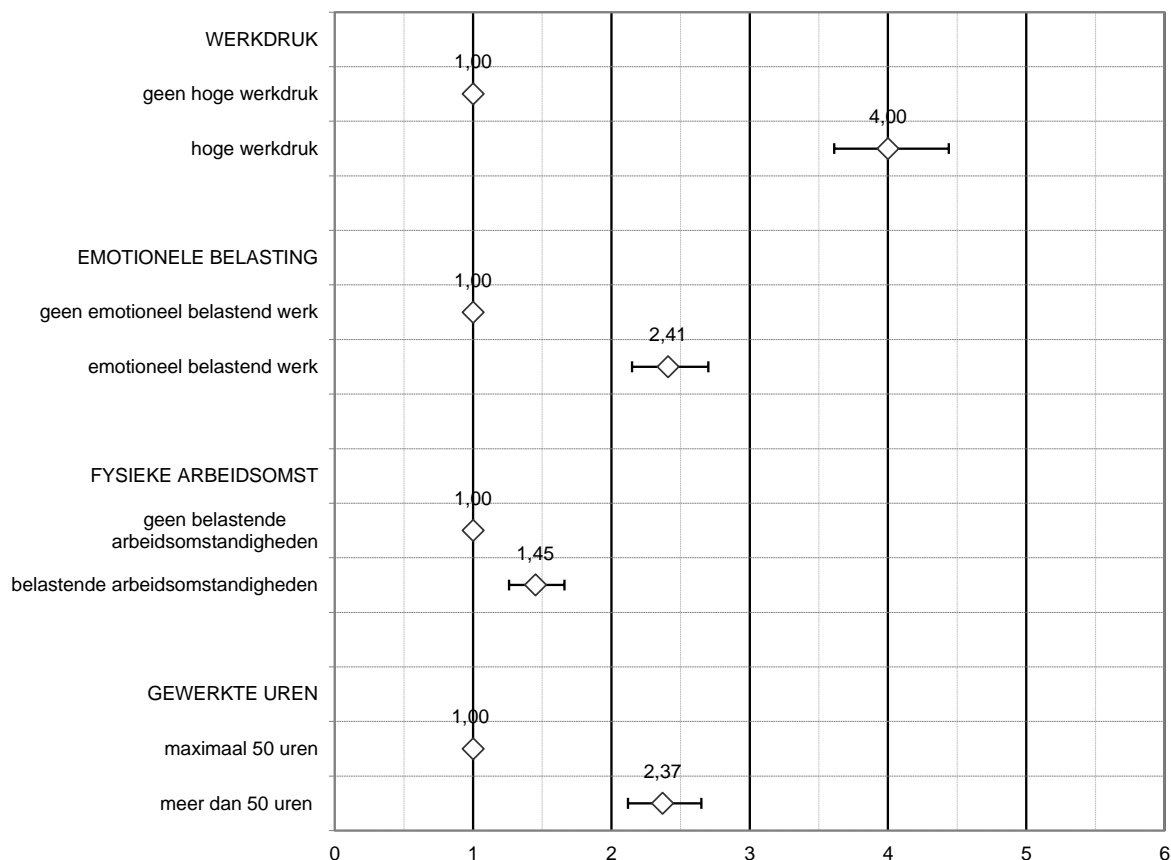
De analyse voor problematisch versus niet-problematisch laat de hoogste odds zien voor werkdruk. Bij zelfstandige ondernemers die onder een hoge werkdruk presteren is de kansverhouding problematisch/niet-problematisch vier keer deze van de collega's die niet met een hoge werkdruk geconfronteerd worden.

De odds ratio voor lange werkweken en deze voor emotionele belasting ligt op ongeveer 2,5 keer deze van zelfstandige ondernemers met een kortere gemiddelde werkweek en/of geen emotioneel belastend werk. De risicofactor fysiek belastende arbeidsomstandigheden heeft de laagste odds ratio.

In onderstaande figuur worden de resultaten grafisch weergegeven.

Figuur 13: Werkbaarheidsrisico's en werk-privébalans, odds ratio's, 2007-2016

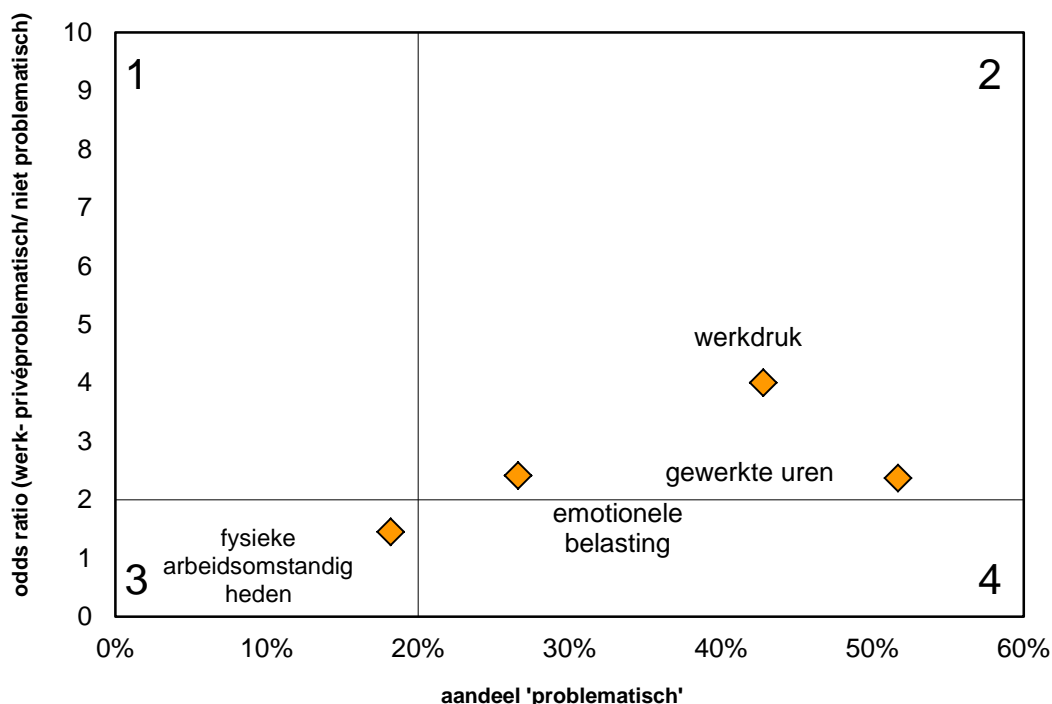

5.3 Risicoprofiel ‘werk-privébalans’

Door de informatie (odds ratio's voor werkbaarheidsrisico) uit de multivariate analyse samen te brengen met frequentiegegevens (% van zelfstandige ondernemers dat kampt met een bepaald werkbaarheidsrisico) wordt voor de zelfstandige ondernemer een profiel uitgetekend dat schematisch de ernst van de werkbaarheidsrisico's ten aanzien van de werk-privébalans in beeld brengt. In het profiel worden vier groepen (kwadranten in de figuur) onderscheiden:

- ▀ hoge odds ratio (> 2) en lage frequentie (<= 20%): kwadrant 1
- ▀ hoge odds ratio (> 2) en hoge frequentie (> 20%): kwadrant 2
- ▀ lage odds ratio (< 2) en lage frequentie (<= 20%): kwadrant 3
- ▀ lage odds ratio (< 2) en hoge frequentie (> 20%): kwadrant 4

Figuur 14: Werkbaarheidsrisico's voor onevenwicht in de werk-privécombinatie, odds ratio's en %, 2016

Bij de zelfstandige ondernemer vormen hoge werkdruk, gewerkte uren en emotionele belasting de belangrijkste werkbaarheidsrisico's (**kwadrant 2**). Deze factoren komen niet alleen vaak voor, ze verhogen ook aanzienlijk de kans op een onevenwicht in de werk-privécombinatie.

In **kwadrant 3** situeert zich het werkbaarheidsrisico fysieke arbeidsomstandigheden. Deze komt voor bij minder dan 20% van de zelfstandige ondernemers (18,2%). Zelfstandige ondernemers met fysiek belastende arbeidsomstandigheden hebben een kansverhouding die 1,45 keer hoger ligt dan deze van zelfstandige ondernemers die niet moeten werken onder belastende arbeidsomstandigheden.

Er bevinden zich geen werkbaarheidsrisico's in **kwadrant 1** en in **kwadrant 4**.

Referentielijst

Bourdeaud'hui, R., Janssens, F., & Vanderhaeghe, S. (2016a). *Methodologie Vlaamse werkbaarheidsmonitor*. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <http://www.serv.be/node/10915>

Bourdeaud'hui, R., Janssens, F., & Vanderhaeghe, S. (2016b). *Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2016 – zelfstandige ondernemers*. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <http://www.serv.be/node/10916>

Lijst met figuren en tabellen

Figuren

Figuur 1:	overzicht deelgroepen	7
Figuur 2:	Leeswijzer figuur logistische regressie	9
Figuur 3:	overzicht risico-indicatoren	10
Figuur 4:	Leeswijzer figuur risicoprofiel psychische vermoeidheid.....	12
Figuur 5:	Deelgroepen en psychische vermoeidheid, odds ratio's, 2007-2016	14
Figuur 6:	Werkbaarheidsrisico's en psychische vermoeidheid, odds ratio's, 2007-2016	16
Figuur 7:	Werkbaarheidsrisico's voor problematische psychische vermoeidheid, odds ratio's en %, 2016	17
Figuur 8:	Deelgroepen en welbevinden in het werk, odds ratio's, 2007-2016	20
Figuur 9:	Werkbaarheidsrisico's en welbevinden in het werk, odds ratio's, 2007-2016	22
Figuur 10:	Deelgroepen en leermogelijkheden, odds ratio's, 2007-2016	26
Figuur 11:	Werkbaarheidsrisico's en leermogelijkheden, odds ratio's, 2007-2016	27
Figuur 12:	Deelgroepen en werk-privébalans, odds ratio's, 2007-2016	31
Figuur 13:	Werkbaarheidsrisico's en werk-privébalans, odds ratio's, 2007-2016	33
Figuur 14:	Werkbaarheidsrisico's voor onevenwicht in de werk-privécombinatie, odds ratio's en %, 2016	34

Tabellen

Tabel 1:	Overzicht werkbaarheidsindicatoren.....	6
Tabel 2:	Overzicht van de deelgroepen (categorieën).....	8
Tabel 3:	Overzicht van de risico-indicatoren (omschrijving).....	10
Tabel 4:	Deelgroepen en psychische vermoeidheid, odds ratio's, 2007-2016	13
Tabel 5:	Werkbaarheidsrisico's en psychische vermoeidheid, odds ratio's, 2007-2016	15
Tabel 6:	Deelgroepen en welbevinden in het werk, odds ratio's, 2007-2016	18
Tabel 7:	Werkbaarheidsrisico's en welbevinden in het werk, odds ratio's, 2007-2016	21
Tabel 8:	Deelgroepen en leermogelijkheden, odds ratio's, 2007-2016	24
Tabel 9:	Werkbaarheidsrisico's en leermogelijkheden, odds ratio's, 2007-2016	27
Tabel 10:	Deelgroepen en werk-privébalans, odds ratio's, 2007-2016	29
Tabel 11:	Werkbaarheidsrisico's en werk-privébalans, odds ratio's, 2007-2016	32